

Mgr.
Slavomír
Lesňák,
PhD.

Postmodern á etika a postmodern á doba

Pred tým,
ako
začneme..

▪

Etika a morálka (pojmy)

Morálka: čo je správne, spôsob
myslenia a konania

Etika: teória o morálke/morálkach

Postmoderna a moderna (pojmy)

Moderna

Homogénne (rovnorodé,
jednoliaté)

celok

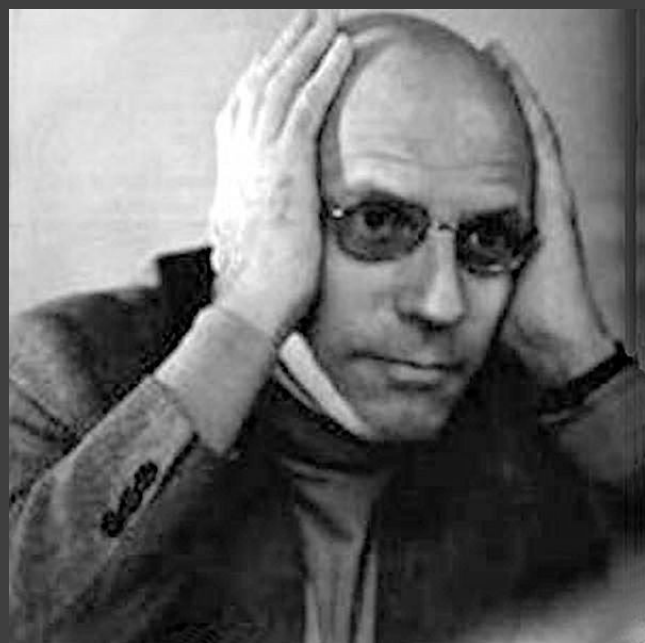
nové a pokrokové

revolúcia

viera v schopnosť idey zmeniť
svet

doba ideológií (osvietenstvo,
fašizmus a nacizmus,
komunizmus, kapitalizmus?)

„-izmus“, „-izmy“

Obrázky: <http://www2.uni-jena.de/welsch/index.html>,
<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/-Profesor-Vaclav-Belohradsky-At-euro-skonci-Je-to-zalar-narodu-odsuzuje-je-k-utrpeni-383773>,
<http://catedraalfonsoreyes.org/invitados/gilles-lipovetsky/http://indigenes-republique.fr/la-france-blanche-dalain-finkelkraut/> ,

Welsch:
Nesúmerateľnosť a
nepoužitelnosť
kritérií

Spoločné prvky sa z inej perspektívy
javia inak

*“Z kritérií jedné souvislosti se nesmí
dělat kriteria pro souvislost úplně jinou,
vůdčí principy jedné životní formy nesmí
být slepě nebo potichu univerzalizovány“
(Welsch)*

→ *žiadne paradigma nelze – vědome či
nevědomě - učinit generálním
paradigmatem.“*

Pr.: Podľa kritérií stredovekého umenia
by dnešné umenie možno nebolo
umením...

Konec velkých příběhů!

Jean-François Lyotard (1924-1998)

Kritika schovávání člověka za velké systémy (velké příběhy, metanarativy)

Upínají se k pokroku

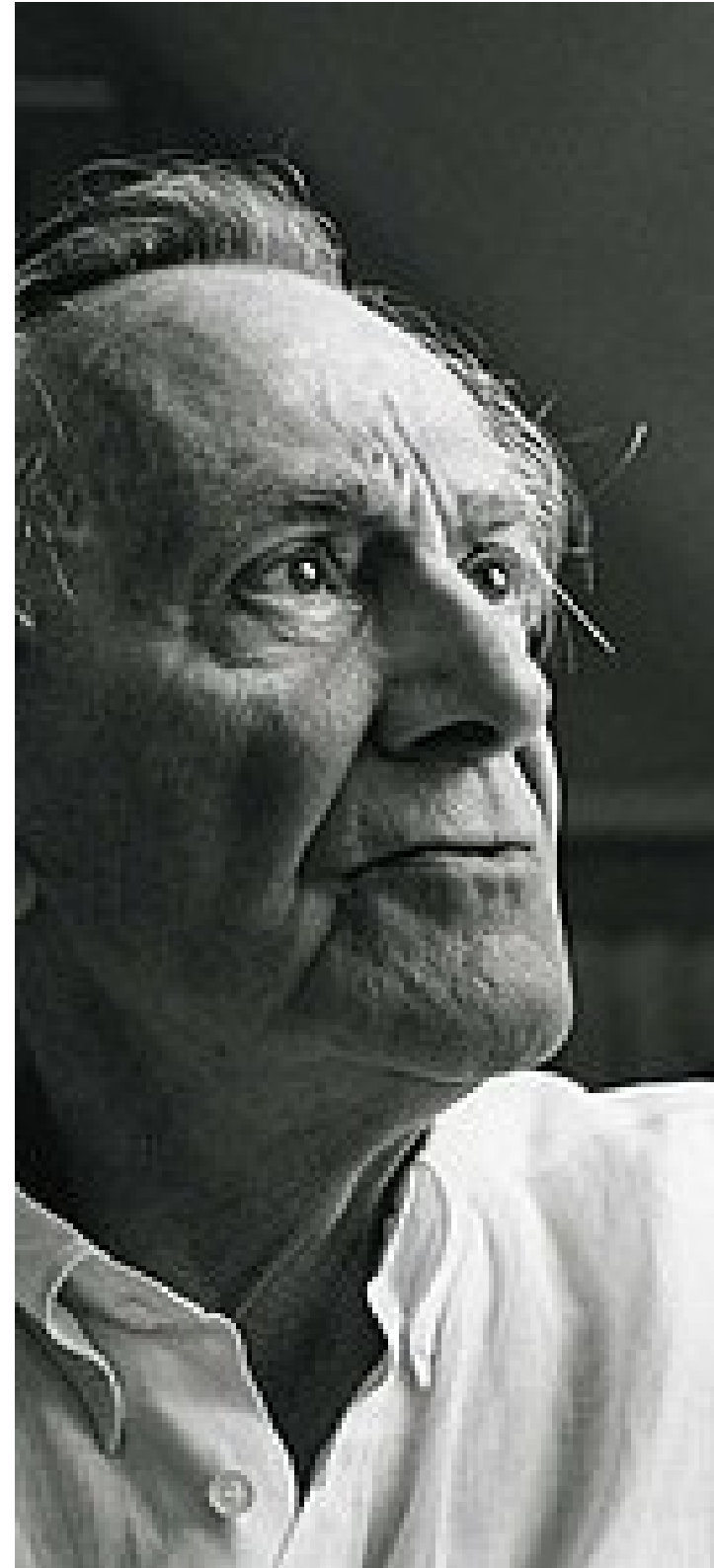
Příběhy lidstva pro dosažení humanity a pokroku - zápletky i zvraty, hrdiny i padouchy, oběti i vyvolené...

LYOTARD, J.F. O postmodernismu. Postmoderno vysvětlované dětem, Postmoderní situace. 1. vyd. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 1993

Za všechny: hegelovský projekt emancipace světového ducha, mesianistické dosahování komunismu

Každá kultura má vlastní velké příběhy, žádný z nich se ale nemůže stát tím pravým – jediným sjednocením světa, realitou je rozmanitost a pluralita světa

Obr.: wiki

Naša postmodern á moderna

Koniec homogénneho

Zmena od projektivu jednoty k akceptovaniu
mnohosti

Hodnotou je všetko diferentné a heterogénne
(odlišné a rôzne)

Radikálna moderna - pluralita všade okolo - i v
našej hlave

Cieľom: pluralita alebo pluralizmus?

Skončila už moderna? Prečo postmoderná?↑

Dôsledky pre etiku

Naše životné formy,
pravidlá a svety sú
nekompatibilné

*Povýšenie partikulárneho na
údajne univerzální není
pouze domněnka a iluze, je
to taky základní prohřešek
proti světu plurality.*

Ako byť
morálnym
?

Cestou je: aistetické
vnímanie

Riadiť sa vhľadom (vhledem)
do práva iných

Rátat' so svojimi „slepými
uhlami:

Chrániť sa absolutizácie a
generalizovania, (je chybné)

Kalkulovať s hľadiskami
iných - pravdu môžu mať i
druhí (pravdu môžeme mať
viacerí zároveň)

W. Welsch:
Předchůdci
etiky
postmodern
y

Pascal: (17.st) – řád těla, řád
ducha, řád lásky

pluralita: principy jednoho řádu
se nesmějí přenášet do druhého

Diderot: ukončení tyranie jednoho
prstenu → dát k dispozici sílu
kamene na svém prstenu

Jediná cesta k pravdě a legitimitě

Herder: vlastní hodnota rozdílných
životních forem

Povýšení jedné kultury nad jinou
- nelegitimní

V.
Bělohradský
: imperativy
postmodern
y

1. imperativ: Nesmíš se opřít o nic, co není smrtelné!

T. Adorno:

Po Osvětimi, po holokaustu už filosof nesmí být na straně věčných esencí - tvrdit, že skutečné je jen to, co je trvalé.

Musí být vždy na straně smrtelného, ohroženého těla.

Metafyzické kategorie - lhostejné k životu jako bota esesáka.

BĚLOHRADSKÝ, V. Mezi světy a mezisvěty. Praha: Votobia, 1997, s. 10.

2. imperativ

Smysl ne ... ve větách či činech:

*... jen jako odpovědi na otázku,
kterou si tu větu vynutila....*

*Mé věty mají smysl, protože druzí
lidé jim naslouchají, ptají se a
odpovídají.*

moderní filosofie: jak z jedinců →
společnost
postmoderní filosofie:
jak a kdy člověk v společnosti →
jedincem...

mít pocit, že je sám sebou,
definovat se jako subjekt

BĚLOHRADSKÝ, V. Mezi světy a mezisvěty.
Praha: Votobia, 1997, s. 10.

Podoba změny v postmodern í době

Už není celek proti celku (jeden vylučuje druhý)

ale mísení a hybridizace - "třetí není vyloučen"

množí se hybridní formy vlastnictví,
přístup k mobilitě nahrazuje vlastnictví
auta

rychle se množí formy sdílené
ekonomiky

celoživotní vzdělávání osvobozuje
myšlení od monumentálních školních
budov, kde bylo vzdělání vězněno...

Čas pléthokracie. Když části jsou větší
než celky a světový duch spadl z koně.
65. pole, 2021, s. 349

Podle
Adornovy
teze:
celek
vždy lží

Povyšuje meze moci jedné třídy na meze rozumu

efektivní reprezentace nějakého celku bylo vždy **mlčení** reprezentovaných

postmoderní mediasféra – (sociální média) – opět mají hlas

démos (národ, lid nebo proletariát) nahrazen **pléthokracií** - vlády přesýpacích, tekutých, rychle se formujících a rychle se rozpadávajících většin,

ustanovení ze singularit mimo starých katechismů a jejich autorizovaných interpretů

Čas pléthokracie. Když části jsou větší než celky a světový duch spadl z koně. 65. pole, 2021, s. 353.

Postmodern a a vzdělávání

A. Finkielkraut:

Univerzalizace speciálních
schopností?

Objektivita, racionalita,
redukcionismus, věda...

Vytvoření civilizace – dělat vzor ze
svých zvláštních podmínek,
zvyklostí, dovedností

Lidské práva proti barbarství?!

FINKIELKRAUT A. Destrukce myšlení: esej. Brno:
Atlantis. 1993.

UNESCO

UNESCO (* po 1945): navazuje na osvícenství (Diderota, Voltaira, aj.)

autonomním člověkem přes vzdělání

Snaha zaručit *rovný* přístup k výchově, svobodnému hledání *objektivní pravdy*, ...

Ochudobně ní

Objektivní rozum → vzdor
konformitě

Vytrhnutí z kultury, pospolitosti →
osamělost v individualismu

Diderot – filosofii chtěl přiblížit lidu

Měl udělat opak – filosofii dostat k
bodu lidové moudrosti

Ponořit *cogito* do hlubin kolektivity

Obnovit vazbu s dřívějšími
generacemi

Mateřské
teplo
předsudku

Herder: Předsudek je ve své době dobrý, protože činí lidi šťastnými.

Navrací je k jejich středu

Poutá k rodu

Předsudky – kulturní poklad
každého národa

Pomáhají určení „my“, „já“

Pomáhají nadvázat na minulost

Jsou to myšlenky staletí

Osvícenci –
na lavici
obžalovaný
ch v
procesu
proti
barbarství

Nejde o to otevřít se rozumu

Jde o otevření se rozumu druhých

Když lidé z civilizace sestoupí se
svého pomyslného piedestálu

A uznají, že jsou též domorodci

Barbar – není negací civilizace

Je to člověk věřící v barbarství
(Lévi-Strauss)

Problémy ve škole

Každé hodnocení → násilí
(strukturalisté)

Výběr učiva a interpretace → násilí

Vytržení lidí ze sítě zvyků a postojů
→ vykořenění

Drezúra – vštěpení vládnoucích
hodnot postavených na ideálních
významech

Kritika
postmoderny:
„pár bot má
stejnou cenu
jako
Shakespeare!
“

Pestrý svět – absolutní právo
diference

Každý má vlastní kritéria hodnocení
a vyjádření

Všechno patří do kultury

„Opera o makačce stejnou cenu jako
Verdi“

→ Kulturní nihilismus (nihil – nič)

Kultura už není nástroj emancipace
– nýbrž jedna z poručnických
instancí

Nálepku kultury má jakákoli zábava

(Finkielkraut)

Postmoderna a sexualita, krása, móda

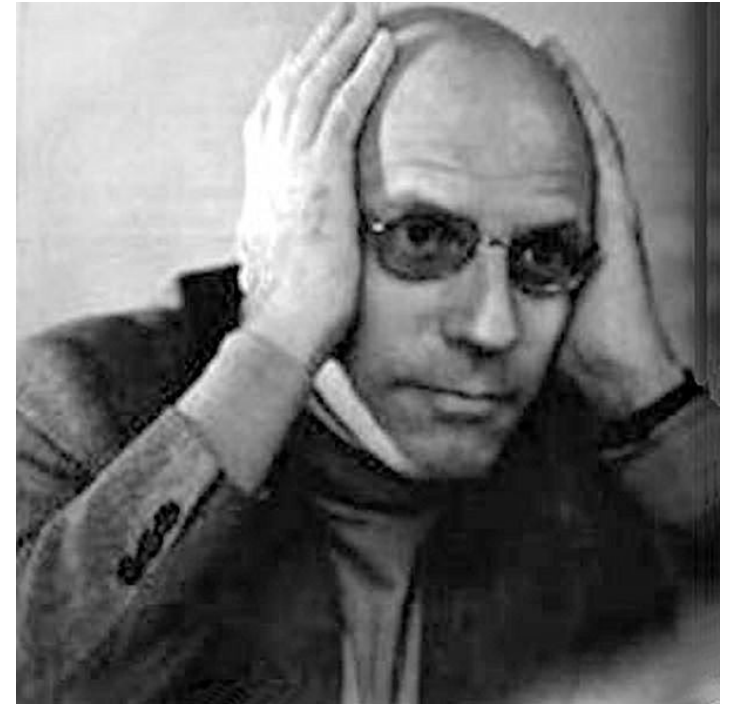
Štruktúry okolo nás – násilie a moc

Pohľad tradícií a náboženstiev na sexualitu? (Dějiny sexuality I., II., III.)

Pocit viny – nástroj na ovládnutie ľudí

Ideál krásy – ovládnutie ľudí?

Diktát módy?

Michel Foucault

<https://probaway.wordpress.com/2013/06/07/p-philosophers-squared-off-in-quotations-alphabetical-index-of-philosophers/>

Upozornění na opouštění
jadrního prahu

Automatická dálková
světla (AVL)

Pět nejčastějších českých módních hříchů: ledvinka, ponožky v sandálech nebo igelitka

22. září 2009

Takhle se (také) oblékáme. Jaký je největší hřích českého stylu ulice? Lhostejnost k sobě i k ostatním. Nejde o pranýř, ale o pohled do zrcadla. Podívali jsme se realistickým zrakem na módní obraz českého národa v roce 2009.

Další článek

Nezaměstnanost v Česku dál padá, rekordně přibývá volných míst

Dalších 30 fotografií v galerii

Módní hřích českých ulic: trička s obrázkem opravdu nemůžeme nosit v každém věku | foto: Archiv redakce

Nejde o pranýř, ale o pohled do zrcadla. Rovněž si nemyslíme, že právě my dvě (autorky) se oblékáme správně a vkusně. A nechceme se z nikoho dělat legraci. Tak - tím jsme snad vyřídily všechny námítky.

Do toho, co nosím, vám nic není!

Nemusíte být zrovna zahraniční návštěvník, abyste si při pohledu na českou

TOYOTA
Rent
Operativní leasing

OBJEVTE VÍCE >

TOYOTA
VŽDY
LEPŠÍ CESTA

**NOVÝ
AVENSIS**
OD
NEJHODNOTNĚJŠÍ
AUTOMOBILOVÉ

Svoboda

Nečervenat se nad sebou
(Nietzsche)

Demokratický člověk - sociální
atom – oddělen od předků,
současníků, rodiny – svobodný?

G. Deleuze: Príbeh pána a raba v kontexte e afirmácie

Nietzsche a filosofie

pán sa nepotrebuje vymedzovať voči iným, myslí, koná a žije tak, ako mu to vyhovuje

rab naopak vychádza hlavne z druhého – z pána, nie zo seba samého

nemá silu potvrdzovať samého seba, musí negovať pána, druhého

Rab - slabochoom, nedokáže vytvárať vlastné hodnoty

a žiť slobodne

každá tvorba hodnôt a noriem odvodená od niekoho iného -neautentická a odcudzená – nesprávna

Nesprávne i odvodzovanie hodnôt od myšlienkových systémov,

Slabošstvo - nihilizmus

Ontológia a etika

Známe postmoderné odmietanie
prepájania ontológie a etiky

G. Deleuze s F. Guattarim: nemáme
myslieť ako strom, ktorý má hlboko
v zemi svoje korene

odvodzovať svoje myslenie a konanie
z jedného centra akokoľvek hlboko
zakoreneného – nesprávne

*„strom alebo koreň inspirujú smutný
obraz myšlení, ktoré na základe nejakej
vyššej jednoty, centra alebo segmentu
neustále imituje mnohé”,*

Tisíc plošín. (Deleuze - Guattari, 2010,
s. 24).

Zygmunt Bauman (1925-2017)

Modernita a holocaust (1989)

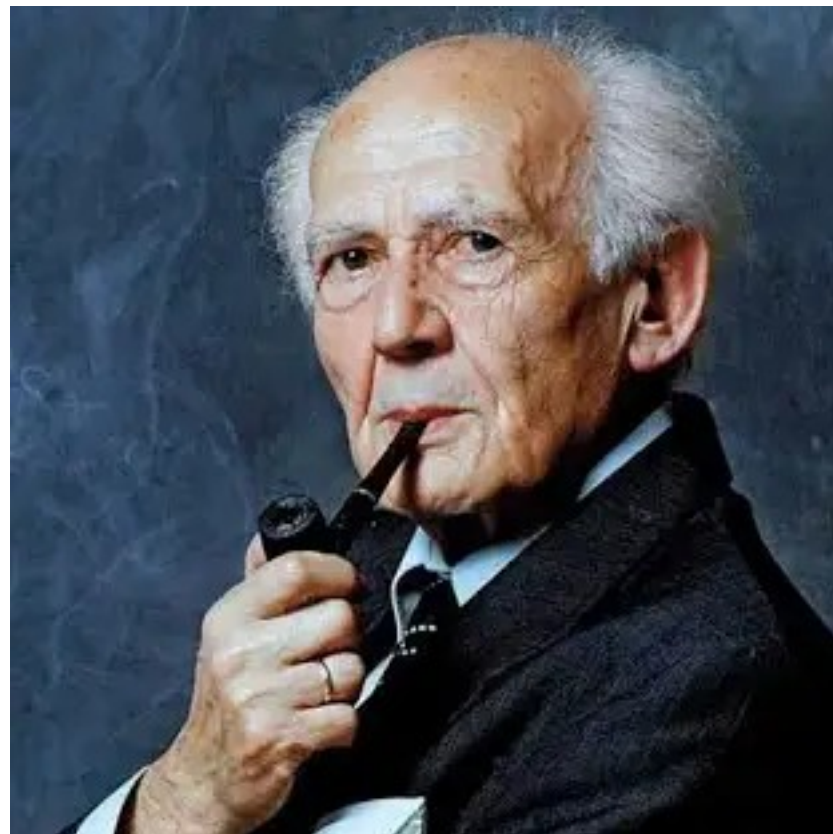
Tekutá modernita (2000)

Co jsme zač a čím chceme být?

Konzumenty, nebo občany?

Každý z nás má právo usilovat o své bezpečí a štěstí, i když se to všem nemůže podařit...

(Vitoň, J. Etika v procesu globalizace. In: Eticko-filozofické aspekty v péči o zdraví. 11: 2009)

„Boh je mŕtvy, Nietzsche je mŕtvy a mne tiež nie je dobre...“ W. Allen
Postmoderná doba (a jej kritika – G. Lipovetsky)

homo politicus
→ homo
psychologicus

Všimli ste si?
„*Political
solutions don't
work.*“

Personalizácia

Narcizmus

Prázdnota

Ľahostajnosť a
apatia

<http://www.heaven4sure.com/MeandGodQuestions/LifeLessons/tabid/58/ctl/ArticleView/mid/387/articleId/952/Woody-Allen--Terrified-About-It-All.aspx>

Obr.:Lipovetsky - wiki

Narcis

*G. Lipovetsky: Éra
prázdnoty, Paradoxné šťastie*

*„Kéž bych jen mohl něco
cítit!!!“* - väčšina psychických
porúch je narcistického typu

Príčiny - útek pred krízou: k
sebe a do seba - (krízy
ekologická, hospodárska,
bezpečnostná - terorizmus,
politická, informačná, a.i.)

Hyperindividuáln
e prázdno
a apatia

*„Bůh je mrtev, velké cíle se ztrácejí,
ale všem je to fuk...“*

*„Člověku stačí dbát na své zdraví,
uchránit své materiální zabezpečení,
zbavit se svých komplexů, čekat na
dovolenou...“ G. Lipovetsky*

Množstvo informácií a ich striedanie
a...zabúdanie - ľahostajnosť (z
presýtenia, preinformovanosti,
izolácie...)

Individualistický synkretizmus –
môžem byť racionalistom v práci i
guru lídrom podvečer, kozmopolitom i
regionalistom zároveň...(a zajtra...si to
vymením...)

Narcis +
personalizáci
a + konzum

*„Nejvyšší metou je zřít se lásky,
aby mohl mít sám sebe rád
natolik, že by ke štěstí nikoho
jiného nepotřeboval...“*

*„Narcis posedlý sám sebou
nezahálí, nedřímá a nesní,
naopak usilovně pracuje na
osvobození svého já, na dosažení
autonomie a nezávislosti...“
Lipovetsky*

→ konzumácia jógy,
psychoanalitická terapia, výrazový
tanec, zen, skupinové terapie...

Totálny atomizmu s – ústup solidarity

„Jakmile význam celku slábne a prioritou se stávají zájmy a přání individuálních lidí, sociální kodex, který člověka nutil k solidárnosti se skupinou, nemůže dál platit.“ G. Lipovetsky

vyšší počet 1os. domácností a
miznutie viacgeneračných
domácností

Miznutie solidarity i zmyslu (starší
– sami, mladší bez rodiny a
ukotvenia)

*Dôchodok – úspory pre mňa, nie
pre iných!, 2. 3. dôchodkový pilier*

Naša
odpoveď
na
potupu?
Blog?

Krvná pomsta ako obrana cti rodiny?

Z Európy vymizla.

Nie je potupou neodpovedať na urážku - morálka úžitku a ľahostajnosti

Násilie vykonáva za nás štát → ľahostajnosť

Drsňáctvo v konzumnej kultúre vs. precitlivosť

Paranoja a skutočné násilie - minimálne

Kúp si svoju revoltu! (punk, tattoo, hippies, atď.)

Návrat k istotám

Univerzalizmy (-izmy vôbec) –
sklamali

Rozum, objektivita, redukcia –
prázdno

Pravda – neexistuje, alebo ju majú
všetci...

Návrat k telu a k citu

Pravdivá –bolesť, slasť, pôžitok,
city

Čo nám ich poskytuje? Konzum

Paradoxn é šťastie

90% Európanov sa prehlasuje za šťastných (vraj podľa viacerých prieskumov – Lipovetsky, 349)

Francúzi:

30% v milostnom živote veľmi šťastných, 60% skôr šťastných

80% sa považuje za šťastných celkovo

Ale: „Máte pocit, že väčšina ľudí v tejto krajine je spokojná so životom?“

70% nie...

Záver: som šťastný, ale ostatní nie...

Sme nešťastne šťastní?
(sebapresvedčenie?)

Iluzórna
múdrosť,
nová
mágia

Hon za vecami, zvyšovanie produktivity, zvyšovanie spotreby, turbulentný svet – neklud a frustrácia

Nové recepty na rovnováhu: „*stačí uvést vlastní myšlenky do harmonie a harmonický bude i náš život...*“

„*Naučme se mít rádi sami sebe a náš živo zaplaví radost, spokojenost, zdraví...*“

„*Míra štěstí závisí na našem rozhodnutí...*“ ...„*self help*“

(Lipovetsky, *Paradoxní štěstí*, s. 385)

Nový
životný štýl:
adolescentná
spoločnosť
„*We are the
world, we
are the
children.*“

Mladosť – kategorický imperatív
všetkých generácií

Činnosti dospelých začínajú kúrou
odintelektualizovania (hry na úvod,
hoci i slepá baba)

„*Naša nová učebnica musí byť viac
sexi...*“

Rovnaká móda pre všetkých...

Ageizmus – príklad z banky... (age =
vek)

Myšlení predtým slepé k totalitarizmu

Dnes slepé v dôsledku totalitarizmu

Súmrak
povinnosti?
Dobročinnosť – konzumentov?

NeMal/a by si... – povinnosť,
morálka

Reklama v 20.st. nás zbavila pocitu
viny za nešetrnosť,
spochybňovanie, zosmiešňovanie

Postmoderna – pád systémov a -
izmov...

Koniec povinnosti (systémov,
náboženstiev)

Nové: dobročinnosť ma musí robiť
šťastným!

(Lipovetsky)

Koniec morálky? Naopak: Etické storočie

Etika je obľúbené téma (charitatívne show, etické kódexy, sociálna zodpovednosť firem)

Etický minimalizmus: len bezbolestné normy

Slávnostná konzumácia krásnych citov
- Modré z neba

Sezónna dobročinnosť pre dobrý pocit
– Gala večery na Vianoce,

Avšak moralizmus - synonymom terorizmu a neľudskosti – postmorálna doba

Demokracie se „prehupli“ za povinnosť

Zelená kritika

Ekologická kríza nie je len
všeobecný pojem

Dotýka sa všetkých →
určitá univerzalizácia
nevyhnutná

→ Kategória celku opäť
relevantná: sme na jednej a
tej istej lodi:

Pr.: môj hamburger a
klimatické zmeny

Zhrnutie

Moderna- univerzalizmus, celok,
projekty pre ľudstvo

Zlyhanie – fašizmus, komunizmus

Postmoderna – individualizmus,
odlišnosť, pluralita

Zlyhanie – subjektivizmus,
atomizmus, hedonizmus

Náprava: obnovenie morálky
povinnosti (Lipovetsky)

Obmedzené obnovenie
universalizmu (Finkelkraut)

Ďakujem za pozornosť.

Lesnak@ped.muni.cz